

ANN DE CRAEMER en fotograaf PIETER-JAN DE PUE doorkruisen Iran per spoor

Land in tweestrijd

In *Duizend-en-één-dromen* schetst journaliste Ann De Craemer een kleurrijk beeld van een land met mensen die zich bewust zijn van hun grootse verleden, vaak vastzitten in culturele en religieuze tradities, maar ook hunkeren naar een betere toekomst.

DOOR DIRK VERHOFSTADT

En van de meest intrigerende landen ter wereld is ongetwijfeld Iran. Sinds de islamitische revolutie aan het einde van de jaren zeventig, waarbij de toenmalige prowesterse sjah Mohammed Reza Pahlavi plaats moest ruimen voor ayatollah Khomeini, volgt het land een bijzonder eigenzinnige koers. In 1979 won de Islamitische Revolutionaire Partij de verkiezingen en konden moslimfundamentalisten er een radicaal-islamitische grondwet doordrukken, waarbij de rechten van het individu ondergeschikt werden gemaakt aan de sharia. Sindsdien worden de mensenrechten in Iran vaak geschonden, waarbij vooral vrouwen het slachtoffer zijn en al wie kritisch staat tegenover de 'heilige' teksten. In 1989 sprak Khomeini een fatwa uit over de Brits-Indiase schrijver Salman Rushdie omdat die zich in zijn boek *De duivelsverzen* beledigend zou hebben uitgelaten over bepaalde Koranverzen. Sindsdien zijn de relaties tussen Iran en het Westen nooit meer genormaliseerd. In de nasleep van de terreuraanslagen in de VS en Europa werd het mee aangeduid als een schurkenstaat omdat het in het geheim zou werken aan kernwapens. Het land loopt ook voorop in de strijd tegen Israël. President Ahmadinejad sprak al meerdere keren de hoop uit dat de Joodse staat van de kaart zou worden geveegd en noemde de Holocaust een mythe.

Intussen houden de geestelijke leiders de teugels stevig in handen. Dat bleek ook bij de presidentsverkiezingen van juni 2009,

waarbij Ahmadinejad tegen alle verwachtingen in (door verkiezingsfraude) meer stemmen haalde dan de hervormingsgezinde Mousavi. Hierop braken in Teheran hevige rellen uit. In die woelige periode voor, tijdens en na de verkiezingen bracht de Vlaamse freelancejournaliste en schrijfster Ann De Craemer, samen met fotograaf Pieter-Jan De Pue, een bezoek aan het land. Zij verdiepte zich in de Perzische cultuur en politiek, en leerde op eigen kracht het Farsi (de Perzische taal). Haar bedoeling was niet zozeer om deze ophefmakende verkiezingen te volgen, maar wel om het land van dichtbij te leren kennen. Het resultaat is een intrigerend reisboek geworden.

Botsingen

Ann De Craemer volgde groten-deels de 1.394 kilometer lange Trans-Iraanse Spoorlijn, die van de Kaspische Zee in het noorden, over Teheran, tot in de Perzische Golf loopt in het zuiden. De trein is immers het geschikte vervoermiddel om er mensen uit alle lagen van de bevolking te ontmoeten. Ze startte in Teheran, de enorme hoofdstad van Iran, die meer dan welke andere stad ook de botsing tussen traditie en moderniteit in het land weerspiegelt. Er hingen enorme portretten van de ayatollahs Khomeini en Khamenei en van president Ahmadinejad, als symbolen van de traditie, maar blijkbaar nog veel meer affiches van de hervormingsgezinde tegenkandidaat Mousavi. Die tegenstelling blijkt ook in de wijken van Teheran. Moderne wijken, met trendy winkels "waar rode lingerie in de etalages hangt en parfum wordt aan-geprezen" tot arme buurten waar

mensen in krotten wonen, en waar juist Ahmadinejad de grootste aanhang heeft. Ann De Craemer beschrijft ook goed de innerlijke tweestrijd bij de Iraanse vrouwen, die wel zwarte chadors dragen maar daaronder sexy ondergoed.

De schrijfster, die er tijdens haar verblijf gesluiert bijloopt, wordt zelf ook geconfronteerd met de strikte kledingvoorschriften die de geestelijken opleggen aan vrouwen. Zo blijken haar tien centimeter blote armen te weinig islamitisch om het graf van Khomeini te mogen bezoeken. Maar op een andere plek ziet ze dan weer jonge paartjes hand in hand wandelen en zelfs in het openbaar zoenen, wat eigenlijk niet mag. De religieuze politie controleert immers of vrouwen zich in het openbaar wel aan de islamitische kledingvoorschriften houden en zich 'zedelijk' gedragen. Dat is in de streng religieuze stad Qom nog een stuk erger. Daar vertonen vrouwen zich nooit op straat zonder hun zwarte chador, aldus Ann De Craemer. Ook hier heeft ze het over een "roemrijk verleden" en een "verkommerd heden", een beeld dat ze meermaals gebruikt om haar indruk over het land weer te geven. De schrijfster ervaart ook heel wat hypocrisie. "Liegen is een voorwaarde om te overleven", zegt ze. En dat beseffen een aantal van haar gesprekspartners ook, die zeggen dat de ayatollahs het land kapot hebben gemaakt.

Perzische poëzie

Tegelijk beschrijft Ann De Craemer de intrinsieke schoonheid van Iran en dompelt de lezer onder in de befaamde Perzische poëzie. In Kashan, een van de oudste steden ter wereld, staat ze

Met ontblote borst slapen in een trein in Iran: deze man doet wat streng verboden is.

aan de grafsteen van Sohrab Sefehri, een van de grootste moderne Perzische dichters en schilders. Ze beschrijft de manuele fabricatie van de befaamde Perzische tapijten. In Isfahan voelt ze zich niet langer in Iran, maar helemaal in Perzië, waarbij ze stilstaat bij het beroemde

ring want het is "niets dan ellende met die ayatollahs" en "Iran had ooit de grootste beschaving ter wereld. Maar toen kwam de islam, en die heeft alles kapotgemaakt", zo klinkt het. Maar ze hoort ook berusting: "Wat maakt mijn stem uit? Het is toch de Opperste leider die bepaalt wie

keren die hij overwon. "Hij respecteerde zijn onderdanen en zorgde voor hen alsof zij zijn eigen kinderen waren; en zij op hun beurt bewonderden Cyrus als hun vader", schreef Xenophon in de 4de eeuw voor Christus. Ann De Craemer trekt naar het mausoleum van Saadi en het graf van Hafez, twee bekende dichters die de Perzische poëzie tot een hoogtepunt brachten.

Bitter einde

Uiteindelijk keren Ann en haar fotograaf terug naar Teheran, die nu een totaal andere stad lijkt dan toen ze er aankwamen. Met langs de weg de overblijfselen van stenen die bij een betoging gebruikt werden. De avond voor ze vertrekken, zien ze op hun hotelkamer hoe een jonge vrouw in een betoging wordt neergeschoten en sterft. De 27-jarige Neda Sultan groeit al snel uit tot de stem van Iran en het symbool van de Iraanse protestbeweging. Het is een bitter einde, waarmee voorlopig ook een einde komt aan de hoop op verandering die blijkbaar zozeer leeft bij de bevolking, zeker bij jongeren. De obscurantisten hebben het heft opnieuw in handen, maar het zaad van het verzet is voorgoed gezaaid. Ann De Craemer blijft alvast geloven in dit land, in zijn veerkracht, zijn vechtlust, zijn schoonheid, en in de bewoners met hun duizend-en-één-dromen. Dit boek is meer dan een gewoon roadbook. Het is tegelijk een historische momentopname, een spannende thriller, een adequaat geschiedenisboek, een waardevolle reisgids en een stuk poëzie over een land en een volk met een rijke traditie en, zonder twijfel, met nog een grote toekomst.

En bijzonder boeiend boek, met treffende foto's van Pieter-Jan De Pue.

ANN DE CRAEMER
Met foto's van Pieter-Jan De Pue
Duizend-en-één-dromen
Lannoo/Spectrum
192 p., 19,95 euro.

Ann De Craemer blijft alvast geloven in dit land, in zijn veerkracht, zijn vechtlust, zijn schoonheid, en in de bewoners met hun duizend-en-één-dromen

gedicht 'De tuinman en de dood' van de Nederlandse dichter Pieter Nicolaas van Eyck dat zoveel kinderen op school moesten aanleren. Waarop ze het weer heeft over de verkiezingscampagne, die als een rode draad door haar verslag heen loopt. In Kashan en ook in Isfahan voeren ze campagne voor de hervormingsgezinde Mousavi. Ze hoort stemmen van hoop op verande-

wint. Er zijn trouwens nu al geruchten over fraude." Met veel gevoel voor empathie beschrijft Ann De Craemer de uitgelaten sfeer tijdens de stemdag en het algemene gevoel dat de hervormers gaan winnen. Tot ze de eerste resultaten uit de televisie ziet die Ahmadinejad verrassend gewonnen geven.

De volgende stopplaats is Yazd, "de bruid van de woestijn", het centrum van het zoroastrisme dat zoveel impact zou hebben op de geopenbaarde godsdiensten (maar dat later moest wijken voor de islam die zich keerde tegen alle andere religies, tegen vrouwen en tegen genot). De lokale bewoners blijven geloven dat hun beschaving, die meer dan 6.000 jaar oud is, ook dit zal overleven. Intussen dringt steeds meer door dat de verkiezingen vervalst werden. Er breken rellen uit en Ann De Craemer en haar fotograaf worden door de Belgische ambassade aangehouden en het land te verlaten, maar ze weigeren en trekken verder naar Bandar Abbas, in de Straat van Hormuz, aan de Perzische Golf, waar de schrijfster in het water gaat en lyrisch wordt: "Ik ben een druppel en een oceaan, mijn lichaam trilt van hitte en vreugde en op mijn lippen proef ik zoute tranen." Waarna een bezoek volgt aan Shiraz, de bakermat van het Perzische Rijk onder Cyrus de Grote. In tegenstelling tot andere heersers stond Cyrus tolerant tegenover de religieuze gebruiken en de talen van de vol-

Marita de Sterck
De hondeners

Shortlist De Gouden Uil 2010
1917. In volle oorlogstijd loopt Victor weg van huis om zijn hond te zoeken. Spijkerharde roman over de Eerste Wereldoorlog en de grenzen van de menselijkheid.
"Van het beste en indringendste wat de hedendaagse jeugdliteratuur vandaag te bieden heeft" – juryrapport
QUERIDO, 14+

Wouter van Reek
Keepvogel. Het diepste gat

Shortlist De Gouden Uil 2010
Een nieuw, verrassend avontuur van Keepvogel, waarin hij samen met zijn trouwe hondje Tungsten al gravend de andere kant van de wereld probeert te bereiken.
"Met deze Keepvogel verkent Van Reek de grenzen van het prentenboek" – juryrapport
LEOPOLD, 3+

André Sollie
De zomerzot

Winnaar Boekenpauw 2010
Longlist De Gouden Uil 2010
Kleine Menno is alleen thuis. Het is warm. "De Zomerzot dwaalt weer door het land", zegt mama dan. Hoe zou die eruit zien? Ontroerend prentenboek over verziensels die echt lijken te worden.
QUERIDO, 4+

Gerda Dendooven
Hoe het varken aan zijn krulstaart kwam

Winnaar Boekenpluim 2010
Toen de dieren nog spraken, hadden ze geen kleur, geen vacht, geen naam. Dus kwam God op een dag naar beneden om daar wat aan te doen. Eigentijdse en humoristische bewerking van een oud volksverhaal, en bekroond met een Boekenpluim.
QUERIDO, 4+